

העלון השבועי של פורטל הדף היומי: עלון מס' 9

פורטל הדף היומי

הדף היומי בפרשת השבוע

הרב דוד כוכב

עשה לי משכן ארון וכלים

קליפה קודמת לפרי.

עוד מצינו כיוצא בדבר:

"ואמר רב יהודה: שור שהקריב אדם הראשון, קרניו קודמות לפרסותיו, שנאמר: ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים, מקרין - ברישא, והדר - מפרים.

מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: כל מעשה בראשית - בקומתו נבראו, בדעתו נבראו, בצביונו נבראו; שנאמר: ויכולו השמים והארץ וכל צבאם, אל תקרי צבאם אלא: צביונם" (חולין ס ע"א).

"אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: בצלאל על שם חכמתו נקרא.

בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו: עשה ארון וכלים ומשכן.

אמר לו: משה רבינו! מנהגו של עולם - אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר: עשה לי ארון וכלים ומשכן! כלים שאני עושה - להיכן אכניסם?! שוא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא: עשה משכן ארון וכלים.

אמר לו: שוא בצל אל היית וידעת!" (ברכות נה ע"א).

מעתה יפלא, כיון שהקדמת הארון והכלים למשכן בטעות יסודה, מן הדין היה לתקן את סדר הכתובים שבפרשת תרומה! הכיצד זה נצטוונו לקרא בתורה בכל שנה ושנה סידרה זו בסדר הזה אם בטעות סידרו?

אלא ששני הסדרים אמת. כשקיבל משה בסיני את פרשת תרומה, ממעלה למטה נצטווה - תחל מקודש הקדשים הפנימי והעליון ביותר, וכלה בחצר החיצונה. אלא שגם נצטווה בנוסף לכך להורות את בני ישראל שבשעת הבניה שלמטה יתהפך הסדר להעשות ממטה למעלה בדרך הארץ - בבחינת

זמני כניסת ויציאת השבת

18:15	17:04	חיה
18:16	17:14	בני ברק
18:14	16:59	ירושלים
18:17	17:17	באר שבע

ל"ד שבועי

☒	שבת	ברכות נ"ז
☐	ראשון	ברכות נ"ח
☐	שני	ברכות נ"ט
☐	שלישי	ברכות ס'
☐	רביעי	ברכות ס"א
☐	חמישי	ברכות ס"ב
☐	שישי	ברכות ס"ג
☐	שבת	ברכות ס"ד

סיום המסכת

6

האם כל הזמן מלווים אותנו מלאכים?

// הרב עקיבא כהנא

7

פירוש מחדש ל"נתן ענינו בו ונעשה גל של עצמות"

// הרב אורי גמסון

9

הדף האחרון במסכת - ר' מאיר שפירא מלובלין

13

שיעור הדף היומי במקום הכי קדוש

//קהילה לומדת

סוף מעשה במחשבה תחלה. מצד הבורא הבריאה נעשית ממעלה למטה, ומתחילה בכוונת תכלית כל הבריאה בשלימותה. ורק הנבראים מנקודת מבטם מוצאים את הבריאה חסרה בביכול

מנקודת מבטם מוצאים את הבריאה חסרה בביכול, וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח... ואדם אין לעבד (בראשית ב, ה). ומעתה עבודתם להעלות את הבריאה לשלמותה ממטה למעלה.

שור שנברא בראשית, קרניו שלמעלה בראש ראשו, קדמו לפרסותיו שבתחתית סוף גופו. ואילו שור העולם הזה פרסותיו שבארץ בראשונה, ומצמיח קרניו רק בגדלותו.

מזל טוב

לעשרות אלפי לומדי הדף היומי לרגל סיום מסכת ברכות

ובהצלחה בלימוד מסכת שבת

פורטל הדף היומי - דף הבית של לומדי הדף היומי

// סיום מסכת ברכות

ניתוח ספרותי של סוגיה

הרב שאול יונתן וינגורט

סיבת הזהירות בקדושת הר הבית ובית הכנסת

ברכות סב ע"ב

במשנה האחרונה של מסכת ברכות נאמר:

"לא יכנס להר הבית במקלו, ובמנעלו, ובפנדתו, ובאבק שעל רגליו, ולא יעשנו קפנדריא, ורקיקה מקל וחמר. כל חותמי ברכות שהיו במקדש, היו אומרים מן העולם. משקלקלו המינין, ואמרו, אין עולם אלא אחד, התקינו שיהיו אומרים, מן העולם ועד העולם. והתקינו, שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם, שנאמר (רות ב) והנה בעו בא מבית לחם, ויאמר לקוצרים "עמכם, ויאמרו לו, יברכך יי. ואומר (שופטים ו) "עמך גבור החיל. ואומר (משלי כג) אל תבזו כי זקנה ארך. ואומר (תהלים קיט) עת לעשות ליי הפרו תורתך. רבי נתן אומר, הפרו תורתך עת לעשות ליי".

החלק הראשון של הסוגיה (1-2. סב, ב: לא יכנס איעול בהא) הוא דין מנעל בהר הבית ודין הקפנדריא. במרכז הסוגיה (3-4-5. אמר רב נחמן - סג, א: ומנעל שרי) דיני בית הכנסת וקדושת בזמן הזמן. ובחלק השלישי של הסוגיה (6-7. כל חותמי - לעשות לה') שתי התקנות שהתקינו.

החלק הראשון והשלישי הם הסבר המשנה, והם מקבילים זה לזה. כשם שבחלק השלישי יש שתי תקנות: אחת ביחס לברכת ה' במקדש (בין אדם למקום), ואחת ביחס לשאלת החבר בשם (בין אדם לחברו), כך בחלק הראשון יש שני סוגים של איסורים בכניסה להר הבית, אחד ביחס של האדם להר הבית כמקום שלא נכנסים אליו במקל ובמנעל (בין אדם למקום), ואחד ביחסו של האדם לה' השוכן במקום - אל תעשה את ההר שלו קפנדריא ואל תירק שם (בין אדם לחברו).

במרכז הסוגיה הגמרא מביאה את שני סוגי האיסורים ביחס לבית הכנסת, וביסוד השאלה מה אסור בבית הכנסת, עומדת השאלה האם אנו מתייחסים לבית הכנסת כמו אל הבית שלנו, ולא נעשה בו רק דברים שמפריעים גם לנו בביתנו, או שזו בכת עינו של ה', ואין לעשות בו דברים מבוזים כלל. הכרעת הגמרא, שבית הכנסת איננו קדוש לעצמו, ואסורים בו רק הדברים שמפריעים לנו גם בביתנו, ולפיכך מי שנכנס לבית הכנסת על מנת שלא לעשותו קפנדריא - מותר לעשותו קפנדריא, וכן, מותר להיכנס לבית הכנסת במקל ובמנעל. רק הר הבית נשאר בקדושתו גם בזמן הזה, ואין לירוק בו, וכל הרוק בו, כרוק בבית עינו.

להזמנת שיעורים: weingort@gmail.com

קפנדריא

ברכות סב ע"ב

מנת שלא לעשותו קפנדריא". כלומר, לא די בכך שתהיה הצדקה אחרת לכניסה, אלא יש צורך בכך שמראש לא יתכוון כלל לקפנדריא. לעומת זאת, רבי חלבו דיבר על "הנכנס להתפלל", ובכלל זה מי שנכנס להתפלל מתוך מחשבה שלאחר התפילה יעשה גם קפנדריא. (עי' מג"א קנא סק"ז)

אם לא נקבל חילוק זה, אפשר להציע שמדובר במימרות החולקות זו על זו כפי שנבאר להלן. ואכן, הרמב"ם הביא בהלכותיו דווקא את ההיתר של רבי חלבו ולא את ההיתר של רב נחמן (הלכות תפילה יא, י ועי' כס"מ שם בהלכה ח). נראה שיסוד המחלוקת נעוץ בהבנת אופיו של איסור קפנדריא:

עצם מעשה הקפנדריא מהווה זלזול בבית הכנסת.

הכניסה לבית הכנסת לשם קיצור דרך בלבד מהווה זלזול.

לפי האפשרות הראשונה, רק בתפילה יש גזירת הכתוב המאפשרת קפנדריא, וכניסה לצורך אחר לא מתירה זאת, וכך דעת רבי חלבו. אמנם לפי ההבנה השנייה עצם הכניסה לצורך אחר מתירה לבצע קפנדריא לאחר מכן, וכך דעת רב נחמן.

ייתכן ששתי האפשרויות רמוזות כבר בתחילת דברי הגמרא (סב ע"ב):

"מאי קפנדריא? אמר רבא: קפנדריא כשמה. ורב חנא בר אדא משמיה דרב סמא בריה דרב מרי אמר: כמאן דאמר אינש אדמקיפנא אדרי - איעול בהא".

רבא מסביר "קפנדריא כשמה", וכוונתו ככל הנראה למילה שמשמעותה קיצור דרך. כלומר, עצם קיצור הדרך נאסר. לעומת זאת, רב חנא בר אדא מתאר את האיסור באופן אחר: "כמה שאומר אדם עד שאני מקיף שורה זו אכנס לכאן". כלומר, רב חנא לא מתעניין בעצם מעשה הקפנדריא אלא במטרת הכניסה של האדם: כאשר מטרת הכניסה הייתה רק כדי להימנע מהקפת העצים, יש בכך זלזול, אך כאשר מטרת הכניסה הייתה שונה אין כל איסור במעשה הקפנדריא עצמו.

במשנה (נד ע"א) נאמר ביחס להר הבית: "ולא יעשנו קפנדריא". כלומר, אין להשתמש בהר הבית (וכן בבית כנסת) כקיצור דרך.

בגמרא (סב ע"ב) ניתנו כמה סיוגים לאיסור זה:

"אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה: הנכנס לבית הכנסת על מנת שלא לעשותו קפנדריא - מותר לעשותו קפנדריא... אמר רבי חלבו אמר רב הונא: הנכנס לבית הכנסת להתפלל - מותר לעשותו קפנדריא שנאמר: וכבא עם הארץ לפני ה' במועדים וגו'".

לכאורה יש בדברים אלו כפילות ויותר: רב נחמן כבר התיר עשיית קפנדריא לכל מי שנכנס לבית הכנסת על מנת שלא לעשותו קפנדריא, וממילא אין לכאורה צורך בדברי רבי חלבו שמתיר לכל מי שנכנס להתפלל לעשות קפנדריא.

לפי האפשרות הראשונה, רק בתפילה יש גזירת הכתוב המאפשרת קפנדריא, וכניסה לצורך אחר לא מתירה זאת, וכך דעת רבי חלבו. אמנם לפי ההבנה השנייה עצם הכניסה לצורך אחר מתירה לבצע קפנדריא לאחר מכן, וכך דעת רב נחמן

פתרון אפשרי לקושי זה הוא שינוי גרסה. הרי"ף על אתר גרס בדברי רבי חלבו שהנכנס לבית הכנסת להתפלל "מצוה לעשותו קפנדריא", היינו שיש עניין מיוחד להקפיד להיכנס מפתח אחד ולצאת מפתח אחר, ועניין זה קיים דווקא במי שנכנס להתפלל ולא במי שנכנס לשם מטרה אחרת.

אם נאמץ את גרסתנו אנו, אפשר יהיה לדייק חילוק אחר מתוך לשון הגמרא. היתרו של רב נחמן ניתן למי שנכנס "על

מו"ל: עמותת פורטל הדף היומי. עורך: הראל שפירא. טלפון: 072-2326999. דוא"ל: daf-yomi@daf-yomi.com.

אתר אינטרנט: www.daf-yomi.com. אפליקציות: iPad | iPhone | Android. חפשו אותנו גם ב-fb.

להקדשות: 072-2326999. לתרומות: daf-yomi.com/truma. התרומות מוכרות לצורך החזר מס לפי סעיף 46.

ניתן לקבל את העלון מידי שבוע ישירות בדוא"ל | העלון זמין גם באתר האינטרנט ובאפליקציות. כל מאמרי העלון בהרחבה ומאמרים רבים נוספים - באתר! נא לשמור על קדושת העלון והתפילה.

מסירות הנפש של רבי עקיבא

ברכות סא ע"ג

הירושלמי משתף אותנו ברגשותיו העמוקים ביותר של ר' עקיבא: הוא שמח על דבקותו בקב"ה למרות ייסוריו ולמרות הידיעה שהוא עומד למות. הירושלמי מדגיש את שמחתו הגדולה של רבי עקיבא בכך שמתגלה לו שכל חייו הוא היה במדרגה כזאת.

להבנת הירושלמי, כאשר מדובר על האדם עצמו, אין מדובר רק על גופו הפיזי של האדם, אלא על מכלול אישיותו שבאה לידי ביטוי גם בדמויות מיוחדות נוספות, כמו אלו שמזכרות בירושלמי, דמויות שמעצמות מאוד את אישיותו

התלמוד הירושלמי מדבר על דרגה גבוהה הרבה יותר: כיצד חיים מתוך קידוש השם. התלמוד הבבלי לעומת זאת מתרכז, דרך דמותו של רבי עקיבא, בדרגה גבוהה של מיתה על קידוש השם שאינה קשורה לחייו ביום יום.

לרגע שיקיים את הפסוק בקריאת שמע "בכל לבבך ובכל נפשך..."

התלמוד הירושלמי (ברכות ט, ה) מספר סיפור שונה:

"רבי עקיבא הוה קיים מיתדון קומי טונוסטרופוס הרשע (היה עומד ונידון ונשפט בעניינים בפני טונוסטרופוס), ואתה ענתה דקריית שמע (הגיע זמן קריאת שמע). שרי קרי קרית שמע וגחך (וצחק). אמר ליה (הצורר טורנופוס): סבא, אי חרש את אי מבעט (לא אכפת לך) ביסורין את. אמר ליה (רבי עקיבא לטורנוסטרופוס): תיפח רוחיה דההוא גברא (ימות אותו האיש). לא חרש אנא ולא מבעט ביסורין אנא (לא חרש אני ולא מבעט ביסורין), אלא כל יומי קריתי פסוק זה והייתי מצטער ואומר אימתי יבואו שלשתן לידי. [דברים ו ה] 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך'. רחמניה (אהבתי אותו) ככל לבי, ורחמניה (אהבתי אותו) ככל ממוני. ובכל נפשי לא הוה בדיק לי (לא נבדק ונבחן בי, האם אני יכול לאהוב את ה' בכל נפשי) וכדון דמטת בכל נפשי והגיעה זמן קריאת שמע ולא אפלאג דעתי (הסחתי את דעתי). לפום כן (בגלל זה) אנא קרי וגחך (לפיכך אני קורא "שמע" ושמח, מפני שהתברר לי שאהבתי את ה' גם בכל נפשי). לא הספיק לומר עד שפרחה נשמתו."

הבבלי בברכות סא ע"ב מספר:

"כשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים.

אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "בכל נפשך" - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד.

יצאה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: זו תורה וזו שכרה? ממתים ידך ה' ממתים וגו'! - אמר להם: חלקם בחיים. יצאה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שאתה מוזמן לחיי העולם הבא."

התלמוד הבבלי מספר שהוציאו את רבי עקיבא להריגה בזמן שאמר קריאת שמע. היו מייסרים אותו בייסורים קשים ע"י סריקת גופו במסרק מברזל, ורבי עקיבא באותו זמן מקבל עליו מלכות שמים על ידי קריאת שמע. התלמידים שואלים מדוע אתה מקבל מלכות שמים? רבי עקיבא ענה להם שכל חייו חיכה

אגדה בדף

חיים אקשטיין

מים סוף למסרקות הברזל

ברכות פרק הרואה

בפרק האחרון יוצאת המסכת מהשגרה, וקוראת לברך את ה' על כל התופעות החריגות

ומסיימת ביתרו המכלכל את משה בשעת מצוקתו, ובמשה שמתרחק מהעם כשהם חוטאים. על כל פנים, הפרק משקף את הברכה על הטובה ועל הרעה, על קריעת ים סוף ועל הוצאתו להורג של רבי עקיבא.

עבודת ה' נבנתה לאורך כל המסכת, מקבלת עול מלכות שמים ותפילה עד לשולחן האוכל. אלו באים לידי ביטוי ביומיום. בפרק האחרון יוצאת המסכת מהשגרה, וקוראת לברך את ה' על כל התופעות החריגות. החריגות יכולות להיות לטובה או לרעה, למצבים שבהם מודים לה' או למצבים שבקושי אפשר ללמוד תורה ולהזכיר שם שמים. על הכל אנו מברכים, על הכל אנו נדרשים לקרוא את שם ה', וכך הכל יבוא לבסוף על מקומו בשלום.

להבין כי גם הן נוגעות להתמודדות עם מצבה הקשה של התורה (העיסוק ביבנה בצורך לפרנס חכמים, למשל). הפרק מסתיים בנושא השלום, תוך ציון העובדה שאצל תלמידי חכמים אף פעם אין סיום, הולכים מחיל אל חיל.

מניסי ה' למוות על קידוש השם. ממעברות הים לבית הכיסא. בדרך יש חלומות טובים ורעים, וגם תופעות טבע אדירות, אבל לבסוף שוררת אווירה של התרסקות. אולי לא במקרה הגמרא פותחת ביתרו המתפעל מסיפורו של משה, ובניסים הגדולים שנעשו על ידי משה -

הפרק האחרון במסכת ברכות נראה כמו אוסף נפלא של אגדות, אבל בלי קשר ביניהן. כדי לעמוד על הרצף ההגיוני שמחבר בין כל האגדות בפרק, דרוש עיון ספרותי יסודי במבנה הפרק, ונדרשת ירידה לעומק מחשבתם של חכמים. לצד כל אלו, אפשר לשקף גם תחושה העולה מקריאה פשוטה של הפרק ברצף.

מי שלומד את הפרק ברצף עשוי לזהות הידרדרות. אילו אגדות פותחות את הפרק? אגדות על ניסי ה' ביציאת מצרים, במדבר ובכניסה לארץ. אלו הניסים שעליהם צריך לברך ולהודות. אילו אגדות סוגרות את הפרק? אגדות באווירת נכאים. הגמרא מדברת על החובה לברך על הרעה, להאמין שהכל לטובה ולבטוח בה; היא ממשיכה למסירות נפש על קידוש השם - כולל מותו הנורא של רבי עקיבא; אחר כך עוברת לדבר על הלכות בית הכיסא ועל המזיקים שבו; משם ממשיכים להתמודדות עם תורה ומצוות במצב של גזרות או ריחוק מהתורה, "על לעשות לה" במציאות של "הפרו תורתך". הגמרא מביאה גם אמרות אחרות שקשורות ללימוד התורה, אך אפשר

צדיקים, בינונים ורשעים

ברכות סא ע"ב

המימרא הראשונה (כגון כ"י ספריית הברודיאנה שבאוקספורד) או רק את השניה (כ"י פריס 671).

בכל זה כבר הבחין המהרש"א בעינו הבהירה, אף שלא עמד לפניו שפע של כתבי יד, אבל הוא הכיר נוסח כמו של כ"י פריס, וכך הוא כותב:

"ואמר רבא לא איברי עלמא אלא לרשיעי - בגירסת הילקוט, גם ב'עין יעקב' - ליתא, וכן נראה, דהיינו דלקמן 'לא איברי עלמא אלא לאחאב' כו'. ולפי זה, הא דקאמר רבא 'ידע איניש בנפשיה' כו' הוא תשובה למאי דקאמר ליה אביי 'לא שביק מר חיי' כו', והשיב לו 'ידע איניש בנפשיה' כו', וידעתי שאיני מצדיקים אלא מבינונים. ומתוך ענוה קאמר ליה הכי, שלא היה רוצה להחזיק עצמו צדיק".

נקודה השעונה בירור: כאמור, לפי הסדר המתוקן נראה שדברי רבא "ידע איניש בנפשיה" באו כתגובה לדברי אביי, וכמו שהבין המהרש"א. אבל בפירוש רש"י הנדפס ב'עין יעקב' נראה שהמפרש [שמן הסתם לפחות בנקודה זו לא היה רש"י] הבין שהמימרה של רבא עומדת בפני עצמה ולא באה כתגובה לדברי אביי. וכך נכתב שם:

"ידע איניש בנפשיה אי צדיק גמור הוא, כלומר: אם רואה שיצר הרע אינו שולט בו כלל, צריך שיהא מקרבו כדי שיעסוק בפריה ורביה, שלעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. כך שמעתי, לישנא אחרינא: ידע איניש בנפשיה וכו', דאם שולט בו יצר הרע וכשמושכו לבית המדרש מתפוצץ או נימות, הוי צדיק גמור, ואם לאו דאינו מתפוצץ ונימות הוי רשע גמור".

אפשר שהמפרש הזה סבר שאין קשר בין דברי אביי למימרת רבא, משום שהוא גרס 'ואמר רבא', כגירסת רוב כתבי יד, ולכן סבר שזו מימרא בפני עצמה, שלא כהבנת המהרש"א.

למאמר המלא:

את המימרה האמצעית, מיד לאחר דברי אביי. נציג כאן את נוסח כ"י מינכן 95 שהוא המובן ביותר:

"אמר רבא: כגון אנו בינוניים, א"ל לא שבק מר חיי לכל ברייה! אמר רבא יודע איניש אם איש צדיק גמור הוא איש רשע גמור הוא".

נראה שהמאירי גרס ש'ביטול בית המדרש' הוא טעמייהו דבית הלל! והאמת שיש בזה הרבה מן הסברא, שהרי אם כל אחד מברך לעצמו מן הסתם יקח זמן עד שישבו את תשומת ליבו של כל אחד ואחד, והנר יעבור בין כולם. מה שאין כן כשאחד מברך ברגע אחד וכולם מקשיבים ועונים אמן. ואילו לדעת בית שמאי עדיף שכל אחד יברך לעצמו בגלל שריבוי הברכות [ואוושא מילתא] דווקא הוא הוא "ברוב עם הדרת מלך"

לפי זה מובן מאוד הקשקשה של המימרה האמצעית; רבא אכן הגיב לדברי אביי, ואמר בענוותו שהוא יודע על עצמו שאינו צדיק גמור. ומכיון ש'שלפנו' את המימרה האמצעית מבין שתי האחרות, נעשות גם אלו מובנות: המימרה הראשונה באמת מפרשת את השניה ורש"י בעצם כלל בפירושו את שתי המימרות הרצופות. נציין שיש כתבי יד שאינם גורסים אלא את

בדף סא ע"ב יש עדות נדירה של האמורא רבא על עצמו; לאחר שהובאה ברייתא הדנה בצדיקים, בינונים ורשעים אומר רבא "כגון אנו בינונים". חברו אביי אמר לו על כך "לא שביק מר חיי לכל ברייה!", כלומר: אם אתה נחשב בינוני מי נחשב לצדיק? בגמרא לא מובאת התייחסות של רבא לדברים אלו - האם הסכים עם אביי? האם נותר בעמדתו? שתיקה.

בהמשך מובא הקטע דלהלן:

"ואמר רבא: לא איברי עלמא אלא לרשיעי גמורי או לצדיקי גמורי. אמר רבא: (ל)ידע איניש בנפשיה אם צדיק גמור הוא אם לאו. אמר רב: לא איברי עלמא אלא לאחאב בן עמרי ולרבי חנינא בן דוסא. לאחאב בן עמרי - העולם הזה, ולרבי חנינא בן דוסא - העולם הבא".

הקטע הזה נראה מבלבל ממבט ראשון. יש כאן שלוש מימרות. הראשונה של האמורא רבא, האומרת שהעולם נברא או לרשעים גמורים או לצדיקים גמורים, האחרונה של רב, אומרת שהעולם הזה נברא עבור [אנשים כמו] אחאב, והעולם הבא עבור [אנשים כמו] רבי חנינא. האם המימרה השלישית סותרת את הראשונה? שהרי הראשונה אמרה שהעולם נברא לשני המימרות. נתבונן בזה מיד. אבל קודם נתהה על המימרה האמצעית, גם היא של רבא "ידע אדם בעצמו אם הוא צדיק גמור או לא", מימרה זו נראית 'תקועה' בין שתי המימרות האחרות בלי שום קשר.

כנסתכל בפירוש רש"י על המימרה הראשונה נבין שבאמת אין סתירה בין שתי המימרות: המימרה השלישית היא בעצם פירוש הראשונה: 'איברי עלמא' אין הכוונה עולם אחד, אלא שני העולמות. העולם הזה נברא לרשעים גמורים מסוגו של אחאב, והבא לצדיקים גמורים. זה לשון רש"י:

"לרשיעי גמורי - העולם הזה, שאין להם בעולם הבא כלום, וצריכין ליטול שכרן כאן, כגון אחאב שהיה עשיר מאד, דקאמר ליה בן הדד 'כספך וזהבך לי הוא'.

לצדיקי גמורי - העולם הבא, שאין להם בעולם הזה כלום, כגון רבי חנינא בן דוסא שדי לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת".

אך צריך להבין, מדוע מסביר רש"י את כל זה בתוך המימרא הראשונה אם הדברים מפורשים בגמרא אחר כך במימרא נפרדת של אמורא אחר, מדוע רש"י אינו מציין זאת לפחות? במיוחד לאור העובדה שרב קדם לרבא, ואינו יכול לפרש את המימרא שלו.

ובכן, הפתרון נמצא - איך לא - בנוסח; בדפוסים שלנו נוצר כאן בלבול גדול, וכשאנו מביטים בנוסח המובא בכתבי היד הנמצאים בידינו, או במקבילות כגון 'עין יעקב' או 'ילקוט שמעוני' (תהלים רמז תשכה) רואים אנו מיד שני דברים; האחד - כל המימרות הן של אותו אמורא, רבא או רבה. ומסתבר שהגירסה הנכונה היא רבה, שכן אביי פונה אליו בתואר 'מר', וזה מתאים לאמורא רבה בר נחמני, שהיה דודו ורבו המובהק של אביי, ולא לרבא שהיה חברו הצעיר ממנו.

שנית - כל כתבי היד כאחד ממקמים ראשונה

מעוניין בחוברת הדרן עלך?

בחוברת מובאים: נוסח ההדרן וקדיש הגדול, פירושים למילים 'הדרן' ו'מסכת', ביאורים ל'עשרת בני רב פפא', מקורות בעניין שמחה וסעודה לסיום מסכת ובעניין סיום והתחלה, הלכות סיום מסכת, מעלת לימוד הדרן היומי, רעיונות קצרים בנוגע לסיום מסכת, ועוד.

כנה אלינו: daf-yomi@daf-yomi.com

"אי אפשר" לומר "אי אפשר"!? ברכות ס ע"ב

ובעקבותיו התפשט הניקוד בחירק בסידורים במזרח אירופה, עד ש'ר' חיים מרדכי מרגליות בחיבורו "שערי תשובה" (יצא לאור בדובנא בשנת תק"פ, 1820), מעיד ש"אי" בחירק "שגור בפי כל" והוא טורח ליישב ניקוד זה. בימינו אי אפשר למצוא בסידורים אשכנזיים אלא "אי" בלבד.

יש לציין כי לפי עדות היעב"ץ (נפטר בגרמניה בשנת תקל"ו; 1776), נהגו עדיין בזמנו לומר "אי" בצירי". כך גם הכריע בעל "עטרת זקנים" (או"ח סי' ו), ר' מנחם מנדל אוירבך (נולד בשנת ש"פ; 1620), לומר בצירי "כי המלה נגזרת מן 'אין'". את דבריו העתיקו כמה מפוסקי אשכנז, ולניקוד זה נראה שנוטה גם דעת המשנה ברורה (ס"ק ד).

גם בקרב עדות המזרח היה מקובל לבטא "אי" צרויה, ורק בהשפעת יהודי אירופה וספריהם החלו לומר "אי" חרוקה. כך מעיד למשל ראב"ד אלכסנדריה של מצרים, ר' אליהו חזן כי "הנוסח השגור בפי כל - בצירי" (שו"ת תעלומות לב, ד, סימן מב), וכך מנוקד ברוב ככל סידורי נוסח עדות המזרח (וראש לכולם: מחזור ארם צובה, ונציה, רפ"ז, 1527), וכך נהג הגר"ע יוסף: "אי" בצירי.

אמנם, נוסף להשפעת המדקדקים ולהשפעת לשון הדיבור, יש גורם נוסף לנטישת "אי" לטובת "אי" בקרב אותן קהילות המבטאות צירי כמו חירק, ובפיהם גם מילת השלילה "אין" נשמעת כמו "אין". זוהי הסיבה לכך שבסידורים רבים בנוסח יהודי צפון אפריקה ניקדו "אי".

להרחבה:

האמנם "אי" בצירי היא "טעות"!?

ברם, את דברי "התשב"י" יש לדחות הן מדברי קדמונינו, הן מצד הסברא והן מצד המנהג:

ראשית, אי אפשר להכחיש שהמילה "אי" במקרא אכן דו-משמעית, לדעת גדולי המדקדקים ופרשני המקרא (מנחם בן סרוק, רש"י, ראב"ע ורד"ק): היא גם מלת שלילה (קיצור של "אין"), והיא גם מלת שאלה (קיצור של "איפה?").

שנית, הטענה שיש להעדיף ניקוד מסוים של מילת השלילה "אי" כדי להימלט מכפילות - יכולה לתמוך גם בקריאה "אי" בצירי! הרי "אי" בחירק גם כן כבר "תפוסה": גם על ידי שם העצם "אי" ("הָאֵי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הָיִם", ירמיה כה, כב), וגם על ידי מילת הקריאה "אי!" ("אֵי לָךְ אֶרֶץ שְׂפִלְפִלָּה נְצִיר", קהלת י, טז). כך דחה הרב יעב"ץ (לוח ארש, עמ' יט) את סברת "התשב"י".

שלישית, מצד המנהג: מתברר כי קריאת "אי" בצירי היתה מקובלת בפי רוב ככל עדות ישראל בתקופות קדומות, וכך מנוקד בכתבי-היד (קריאה זו מוכחת, למשל, מנדרים טז ע"א ושיטה מקובצת שם, ומשבעות יט ע"ב ור"י מיגאש על כפילות המשמעות של "שאי אוכל לך"). ברם, מחמת דברי "התשב"י" וסיעתו הולכת מסורת זו ומצטמצמת, מלבד קהילות תימן ועדן הממשיכות לשמור על מסורת אבות, "אי אתה" (בבריתא של ר' ישמעאל).

תמורות במנהגי ישראל

ר' שבתי סופר (נפטר בפולין בשנת ש"פ; 1620) מצא לפניו סידורים צוריים וסידורים חרוקים, והוא הכריע בסידורו כ"תשב"י",

"גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או אם יסתם אחד מהם אי אפשר לעמוד לפניך".

בימינו מרבנים בשימוש במילת השלילה "אי" כקידומת לשמות כדי לציין היעדר ושלילה שלהם (כגון: אי ביצוע, אי דיוקים, אי הבנה ועוד). מילה זו נדירה בעברית המקראית, אך בלשון חכמים היא נפוצה מאוד (בארבעה צירופים: "אי אתה" ו"אי אתם", "אי אפשר" ו"אי אפשר").

ניצוד יש לגרן ב"אשר יצר": "אי אפשר" או "אי אפשר"?

בתנ"ך מנוקדת "אי" לפעמים בחירק ולפעמים בצירי ("אי כבוד", שמואל א' ד, כא; "אי שָׁכַר", משלי לא, ד; ראה רש"י שם ושם), ולכן אי אפשר לפסול ואי אפשר לדחות אף אחת מקריאות אלה.

הדיון הראשון שהגיע לידינו בשאלה איזו קריאה עדיפה נמצא בספר "התשב"י" (מילון ל-712 תיבות בתר-מקראיות, כמניין תשב"י) שיצא לאור בשנת ש"א (1541). ע"י המדקדק ר' אליהו בחור, שהיגר מגרמניה לאיטליה. למרבה ההפתעה, "התשב"י" פסק בסכינא חריפא שצריך לבטא בחירק את מלת השלילה "אי", ושאותם אנשים המבטאים "אי" בצירי "טועים", כי "אי" בלשון המקרא היא מילת שאלה (כגון "אי הָבֵל אֶחָד"; בראשית ד, ט) המקוצרת מ"איפה" (כגון "וְאֵיפֹה הֵשֶׁה לְעֵלָה"; שם כב, ז). כלומר, "התשב"י" מעדיף לברוח מכפילות למען בהירות הלשון; לפיכך, הואיל ו"אי" כבר "תפוסה" למשמעות אחרת, יש לקרוא "אי". טענה זו אומצה ע"י מדקדקים, מדפיסי סידורים ומחברי מילונים, עד שכיום הקריאה "אי" השתלטה כמעט לגמרי.

'משנאות'

משניות מנאורות ומאורות: מסכת ברכות

'משנאות' הוא הוצאה מחודשת של המשנה בליווי פירוש קצר ותמציתי ובליווי ציורים. לפני כל משנה בא מבוא קצר להסביר את עניין המשנה והקשר שלה לפרק כולו והפירוש מבאר את מילות המשנה, עיקרי הדינים שבה ואת טעמי הדינים. הפירוש מבוסס על דברי הבבלי והירושלמי, התוספתא, מפרשי התלמודים ומפרשי המשנה.

הציורים במשנה מחולקים לשניים: יש ציורים מבארים, שהם ציורים שבאים לעזור ללומד להבין את המציאות שעליה דיברו במשנה. ציורים כאלה נצרכים במיוחד במסכתות שמדברות על ריאליה, כגון מסכת סוכה. ויש ציורים מלווים-חוויתיים, שמטרתם לחבר את לומד המשנה אל החומר הנלמד. הציורים באו בצבע מלא והם בסגנון קריקטורי חדשני.

עד כה יצאו מסכתות סוכה, מגילה, פסחים, ראש השנה ויומא, ועכשיו מצטרפת אליה מסכת ברכות. הספרים יצאו בהוצאת קורן-מגיד.

לפרטים נוספים: mishnaot@gmail.com

חדש על המדף

האם כל הזמן מלווים אותנו מלאכים?

ברכות ס ע"ב

אותנו, אין לומר את הפיוט "שלוש עליכם" בליל שבת. ואם אכן מלאכי השרת מלווים אותנו כל השבוע כדברי היעב"ץ, אם כן מה עניין לומר כלל שלום עליכם? והסביר שאולי לשבת באים מלאכים אחרים, בשבת הלוי (א), כתב שאף שבכל יום לא זוכים למלאכים, בליל שבת כל אחד זוכה, ולכן אומרים את הפיוט "שלוש עליכם". הרב זוננפלד (שלמת חיים או"ח יא) כתב שגם בליל שבת אין לומר למלאכים "התכבדו מכובדים", משום שהם באים רק לשליחות של ליל שבת, ולכן אין חשש שהם יבואו עם האדם לבית הכסא, שאין זה מתפקידם ללוות אותו כל הזמן.

בשערי תשובה (או"ח ג, א) הביא בשם האר"י שאמירת התכבדו מכובדים בכניסה לבית הכסא טובה על מנת שלא להרהר בדברי תורה בתוך בית הכסא. ופתחי תשובה (יור"ד רמ"ו, י) כתב שלדעתו כלל לא שייך בזה יוהרא, משום שהאדם אינו עושה את זה בפני הציבור אלא ביחידות.

סיכום: בגמרא נאמר שיש לפנות למלאכים לפני שנכנסים לבית הכסא ולומר להם "התכבדו מכובדים" בשו"ע נאמר שאין לאומרו, משום שנראה כיוהרא שאדם אומר שמלאכי השרת מלווים אותו. היעב"ץ חולק עליו וסובר שהטעם שאין אומרים אותו הוא משום שבת הכסא שלנו שמורים. אמנם, מפרשים אחרים פירשו שאף שמלאכי השרת מלווים את האדם, הרי בימינו אין אדם מרגיש בקיומם, או שאין הוא במדרגה לפנות אליהם באופן זה. האר"י אמר שיש טעם נוסף לאמירת התכבדו מכובדים על מנת שלא להרהר בדברי תורה בתוך בית הכסא.

"התכבדו מכובדים". ומכל מקום כתב שכיון שלא נהגו בימינו לאומרו הרי שאם אדם אומר את זה יש בכך משום יוהרא. לפי דבריו שיש כאן תפילה למלאכים הוא האריך בשאלה האם מותר לפנות בתפילה למלאכים או לא (ולולי דבריו היה ניתן לפרש שהמילה שמרונא פירושה - חכו לי, ויש שלא גרסו את המילה עזרונא, וכ"כ הרב עידאן בירחון ויען שמואל חלק ה, עמ' שח).

ערוך השלחן (ג, ב) הסביר את דברי הבית יוסף שנוכחן אמנם ששני מלאכי השרת מלווים את האדם בכל דרכיו, גם לדעת השו"ע, אלא שבימיהם היו האנשים מרגישים את נוכחות המלאכים, ולכן היה ראוי להם לומר למלאכים שיחכו להם, ולבקש מהם שישארו מחוץ לבית הכסא וישמרו עליהם, אבל בימינו שרוב האנשים אינם מרגישים בהימצאות המלאכים, הרי יש בזה יוהרא אם אדם אומר למלאכים שיחכו לו כאילו הוא מרגיש כל הזמן במציאותם. הצי"ץ אליעזר (טו, יד) מסביר שגם לדעת השו"ע יש שני מלאכים שמלווים את האדם, וכדברי היעב"ץ, אלא שאם אדם מתנהג בצורה לא יפה, הרי ששני המלאכים שמלווים את האדם ישנו את תפקידם משמירה עליו, להסתכלות ועדות על מעשיו הרעים, ולכן אדם שהוא מתנהג לא יפה אין לו לפנות למלאכים בבקשה שישמרו אותו, שהרי תפקידם השתנה, ולכן לא נהגו היום משום חשש יוהרא לפנות למלאכים, אלא כשמתעסקים בדבר מצווה כמו סעודת שבת.

הרב יקותיאל יהודה הלברשטאם (דברי יציב או"ח קכג) כתב שהחתם סופר סבר שכיון שבימינו זו יוהרא לומר שמלאכי השרת מלווים

בגמרא נאמר כי כשאדם נכנס לבית הכסא מצווה עליו לומר: "התכבדו מכובדים", ואביי הוסיף שיש לומר: "שמרונא שמרונא, עזרונא עזרונא, סמכוני סמכוני, המתינו לי המתינו לי, עד שאכנס ואצא" ולבקש מהמלאכים המלווים את האדם לחכות לאדם מחוץ לבית הכסא וללוות אותו בחזרה כשהוא חוזר.

דין זה שיש לומר למלאכים לחכות לפני שאדם נכנס לבית הכסא, נפסק להלכה ברמב"ם (ו, ה), אלא שהבית יוסף (או"ח ג) הביא בשם אבודרהם שאין לאדם לאומרו, משום שנראה כיוהרא לומר שהמלאכים מלווים אותו, וכתב שלכן היום לא נהגו לאומרו. וכך גם כתב בשולחן ערוך (ג, סמך לדברים אלו ניתן להביא מדברי החבר בכורי (ג, יא) שהסביר אודות החסיד וכתב שהוא מגיע למעלה כזו שהוא רואה כל הזמן את השכינה ואת המלאכים עמו, ולכן "אל יגדל בעיניו" מה שהוא אומר "התכבדו מכובדים" כשהוא נכנס לבית הכסא.

היעב"ץ (מור וקציעה ג) דחה את דברי הבית יוסף וכתב שטעם זה אינו נכון, משום שמובא בגמרא בכמה מקומות ששני מלאכי שרת מלווים כל אדם, וכך גם נאמר בגמרא בשבת (קט"ז ע"ב) ששני מלאכי שרת מלווים כל אדם לביתו, והוא מוכיח שגם אם אדם חוטא מלווים אותו שני המלאכים. אלא שהסיבה שלא נהגו לאומרו היא משום שבזמן הגמרא בתי הכסא היו בשדה, והיתה סכנה של מזיקים, וביקשו מהמלאכים שיעזרו להם וישמרו אותם מהזיק, אבל בימינו שבת הכסא בעיר לא נהגו לאומרו, משום שבת הכסא אין בהם סכנה בכלל, ואם כן אדם שהולך להתפנות בשדה צריך לומר

נקודה למחשבה

הרב דב קדרון

מכון הלכה ברורה ובירור הלכה

מה החשיבות הגדולה של 600,000 יהודים בארץ ישראל?

ברכות נח ע"א

שישים ריבוא יכול לבטא את כלל הכוחות והדעות שקיימים בעם כולו, כי כשם שלא נגאלנו ממצרים בתור עם עד שהיה מספר זה, כך לעולם רק מספר של שישים ריבוא יהודים יכול להיחשב ככלל ישראל. כך מובא גם בשם הגר"א (קול התור פ"א אות ט ופ"ב אות קיח) שמספר זה של שישים ריבוא יהודים בארץ הוא קיבוץ הגלויות העיקרי. בהקשר לזה מעניין לציין שלאורך כל תקופת הגלות לא זכינו שתקום מדינה יהודית עד שהיו שישים ריבוא יהודים בארץ ישראל.

הרמב"ם על פי דעתו. מרן הרב קוק וצ"ל הסביר (עולת ראיה עמוד צד) שהברכה הזו היא ברכה על כלל עם ישראל והמושג הכללי של עם ישראל ניכר רק בארץ ישראל ורק כאשר נמצאים לפחות שישים ריבוא, כי יש חשיבות לשני אלו: הארץ ומספר האנשים. רק בארץ ישראל, שיש בה קדושה המיוחדת לעם ישראל, יכול עם ישראל להתגלות בתור עם על כל המשתמע מכך. בחוץ לארץ אין תוקף של עם כללי ליהודים, אלא רק בתור יחידים. בנוסף לכך, רק מספר של

ברכה מיוחדת תיקנו חז"ל למי שרואה שישים ריבוא מישראל: "ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם חכם הרוים".

הרמב"ם פוסק להלכה שמברכים ברכה זו רק בארץ ישראל. לעומת זאת, פוסקים אחרים לא הזכירו תנאי זה. על פי הכלל "פסק ברכות להקל" אין לברך ברכה זו בחוץ לארץ. מדוע סבור הרמב"ם שרק בארץ מברכים זאת? הכסף משנה מסביר שהרמב"ם סובר שיש בגמרא מחלוקת בעניין זה - לדעת עולא, שאמר: "אין אוכלוסא בבבל" אין מברכים בחו"ל, ופסק

תורה, חברה ומדינה

הרב יהודה זולדן

מפמ"ר תושב"ע, משרד החינוך

הרואה בתי ישראל ביישובן

ברכות נח ע"ב

"הרואה בתי ישראל ביישובן אומר: ברוך מציב גבול אלמנה". רש"י הסביר: "ביישובן - כגון ביישוב בית שני". הרב צבי יהודה קוק (שיחות - ויקרא עמ' 291-288) הסביר שהכוונה היא כמו בימי בית שני כשחזרו לארץ לאחר הגלות. לפיו: "מצבנו העכשוי דומה לזה שהיה בזמן בית שני. אמנם אין לנו רוח הקודש כמו שהיה אז, אבל מבחינה כלכלית אנחנו במצב הרבה יותר טוב: בכמות היהודים, בריבונות מדינית וכו'. 'יישוב' הוא ניגוד לשממה, קללת הגויים. מופיע הקץ המגולה, וקללת השממה נפסקת. הגבולות נחרבו ע"י חורבנות ומלחמות. וכשחוזר המצב לקדמותו, מיתקן ומתייצב, אלמנה זו שגבולה נהרס חוזרת ומתייצבת".

הרי"ף (ברכות מג ע"ב בדפי הרי"ף) גרס: "הרואה בתי כנסיות של ישראל ביישובן". היות בית כנסת במקום

מצבנו העכשוי דומה לזה שהיה בזמן בית שני. אמנם אין לנו רוח הקודש כמו שהיה אז, אבל מבחינה כלכלית אנחנו במצב הרבה יותר טוב

לפי הרב צבי יהודה קוק (שם) "יש שחששו לברך בגלל דברי הרי"ף. אבל נוסחת הרי"ף אינה מוזכרת ברש"י. גם הרמב"ם (הלכות ברכות י, י) מביא את לשון הגמרא בלי שום תוספת הערה, והשולחן ערוך מעתיק את דברי רש"י כלשונם. אם כן אפשר לסמוך על שלושת עמודי עולם אלה ולברך. יש מצבים בהם פחד מברכה לבטלה נמשך מחסרון שלמות אמונה. ספקות בברכות - ספקות באמונה. 'הודאי שמו כן תהילתו'. מספר פעמים זכיתי להיות מוזמן ביישוב חדש לאסיפה או לחגיגה. לכתחילה היה ראוי לברך מיד משום הידור מצוה - מכל מקום התעכבתי קצת, מכיון שעל פי רוב מבקשים ממני לדבר, ואז ברכתי בקול רם וברבים, בשם ומלכות, בשביל הפרסומא, והודעתי שמי שרוצה יכול לצאת בברכתי... בלי מידה טוב של הכרת טובה אין מקום ליהדות, שסדר יומה מתחיל כל בוקר ב'מודה אני'".

סיום מסכת ברכות

חסידות על הדף

הרב אורי גמסון

החובה להפוך אנשים לגל של עצמות

ברכות נח ע"א

המתנות שנתן הקב"ה לצדיקים היא ה"עיניים" שלו, היינו היכולת לראות את העולם באופן שהוא רואה אותו.

על יסוד זה מסביר רבי נחמן את הביטוי "נתן עיניו בו".

כאשר הצדיק רואה אדם שחוטא מתוך חוסר מודעות למשמעות המעשה, הוא נותן לו במתנה את "עיניו", היינו את צורת ההסתכלות שלו על הדברים ואת התבונה לראות את מה שהוא, הצדיק, רואה ביחס לעבירה זו והשלכותיה.

"גל של עצמות" איננו סוף פסוק, אלא בדיוק ההיפך - זוהי תחילתה של דרך חדשה שיש בה ראייה עמוקה ומשמעותית של מה שלא נראה עד עתה

התוצאה הישירה מכך היא שאותו חוטא נעשה "גל של עצמות", פתאום עיניו נפקחות, הוא מפסיק עם עצימת העיניים ("עצמות") שאפיינה אותו קודם לכן, מבלי להבין ולראות את המכלול, וכשהדברים מתגלים בפניו, היינו שהם נעשים "גל" - גלויים וידועים, והבושה תוקפת אותו על מה שעולל, הרי שזו הדרך הטובה ביותר לגרום לו לשוב בתשובה.

"גל של עצמות" איננו סוף פסוק, אלא בדיוק ההיפך - זוהי תחילתה של דרך חדשה שיש בה ראייה עמוקה ומשמעותית של מה שלא נראה עד עתה.

"כי אתא מלכא, פתח רב ששת וקא מברך ליה. אמר ליה ההוא מינא: למאן דלא חזית ליה קא מברכת? ומאי הוי עליה דההוא מינא? איכא דאמרי: חבריה כחלינו לעיניה, ואיכא דאמרי: רב ששת נתן עיניו בו, ונעשה גל של עצמות".

במפגש הזה שבין אותו המין ורב ששת, רב ששת מעניש אותו בכך שהוא נותן את עיניו בו ועושה אותו גל של עצמות.

אבל מהי משמעותו של הביטוי המיוחד הזה: "נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות", ביטוי שמופיע כמה פעמים בש"ס ותמיד בהקשרים של מפגש בין צדיק ואדם שאיננו הולך בדרך הישר?

תשובה יוצאת דופן, שיש בה מסר לכל אחד מאיתנו, על האופן שבו אנחנו יכולים לעזור לאדם שני להתגבר על רע שיש בו, מעניק רבי נחמן מברסלב בספרו ליקוטי מוהר"ן (תורה צו).

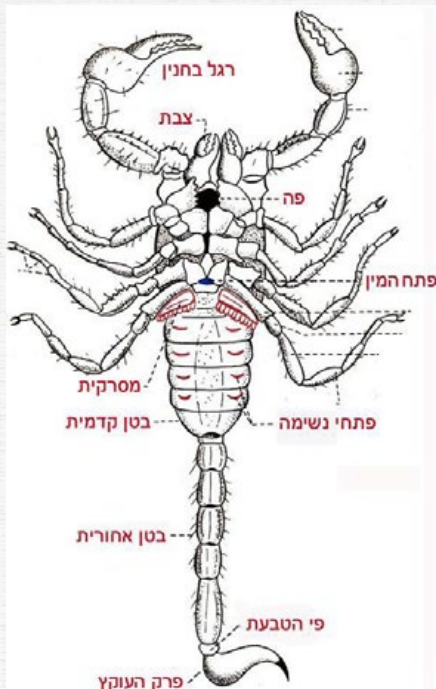
כאשר אדם עושה עבירה, אומר רבי נחמן, זוהי תוצאה ישירה מכך שהוא איננו רואה את ההשלכות החמורות של מעשהו. עד כמה מה שהוא עושה מזיק לקשר שלו עם הקב"ה, לעולם שסביבו ולחברה שבה הוא חי, חוסר המודעות הזה הוא המאפשר לאדם לנהוג באופן שאיננו ראוי.

לעומת זאת, לצדיקים ישנה ראייה עמוקה וגבוהה, כזו שרואה את המשמעות הפנימית של כל פעולה שנעשית, וממילא כאשר נעשית עבירה, הם מסוגלים לראות את ההשלכות הרותמות הקשות שיש לעבירה זו על האדם, על הקב"ה ועל הסביבה, ועל ידי זה להימנע מלעשות אותה.

זו הסיבה שהפסוק אומר (תהילים לד, טז): "עיני ה' אל הצדיקים", שכן אחת

מהו עוקצו של עקרב? ברכות נח ע"ב

"שמואל רמי: כתיב עשה עש כסיל וכימה וכתוב עשה כימה וכסיל. הא כיצד: אלמלא חמה של כסיל לא נתקיים עולם מפני צינה של כימה, ואלמלא צינה של כימה לא נתקיים עולם מפני חמה של כסיל. וגמירי, אי לאו עוקצא דעקרבא דמנה בנהר דינור כל מאן דהוה טריקא ליה עקרבא לא הוה חי".

דברי הגמרא מתייחסים לקבוצת הכוכבים עקרב (Scorpius בלטינית) שהיא אחת מקבוצות הכוכבים הבולטות ביותר בחצי הדרומי של השמים. קבוצה זו היא גם קבוצת הכוכבים השמינית בגלגל המזלות. שם הקבוצה נגזר מצורה דמיונית המתקבלת בעת שרטוט קווים המחברים את הכוכבים הבולטים בקבוצה. המרכיב הבולט ביותר בסכימה זו הוא המבנה דמוי עוקץ העקרב שנראה כאילו הוא נמצא בתוך תחומו של שביל החלב (הנקרא בלשון חז"ל "נהר דינור"). תפיסת העולם האסטרולוגית מניחה שלסידור ועמדת הכוכבים יש השפעה על עולמנו והיושבים בו. מכאן נובעים דברי הגמרא שחימום עוקץ עקרב בנהר דינור מנטרל במידה רבה את ארס העקרבים ולכן, בדרך כלל, אין עקיצתם גורמת למוות.

ברצוני להעיר הערה אנטומית ביחס לפירוש רש"י מהו "עוקצא דעקרבא". מפרש רש"י: "עוקצא דעקרבא - זנב העקרב". אין ספק למה כוונתו אלא שכדאי לזכור שמנקודת מבט אנטומית עוקץ העקרבים איננו זנב. הזנב בבעלי חיים מוגדר כאיבר בעל החיים הנמשך מאחורי הגוף לאחר פי הטבעת המסמן את קצה הגוף. פי הטבעת של העקרב נפתח לפני הפרק האחרון של העוקץ דבר המוכיח שרוב העוקץ הוא למעשה חלק מהבטן.

תפיסת העולם האסטרולוגית מניחה שלסידור ועמדת הכוכבים יש השפעה על עולמנו והיושבים בו. מכאן נובעים דברי הגמרא שחימום עוקץ עקרב בנהר דינור מנטרל במידה רבה את ארס העקרבים ולכן, בדרך כלל, אין עקיצתם גורמת למוות

לעקרבים ראשחזה (צרוף של ראש וחזה - פרקי הראש והחזה מאוחדים יחד) מכוסה בשריון נוקשה, המתחבר בחיבור רחב לבטן פרוקה לפרקים, המסתיימת בעוקץ בולבוס. הראשחזה נושא במרכזו זוג עיניות גדולות. כמה עקרבים שוכני מערות חשוכות חסרי עיניים, תופעה הנפוצה מאד בקבוצות רבות של בעלי חיים שוכני מערות. בחלק הקדמי נמצאות הצבתות שהן זוג גפי-פה החבוי מתחת לקדמת שריון

האחרון נושא בקצהו גם את שלפוחית העוקץ, שמצויות בתוכה שתי בלוטות ארס. זוג איברים נושאי לוחיות, ייחודיים לעקרבים, הם איברי המסרק, הקשורים בגבעולים דקים אל הצד הגחוני של בסיס הבטן סמוך למקום התחברותה של הבטן לראשחזה. תפקיד איברי המסרק הוא חישה ומישוש. התברר שזכרים מסוגלים לעקוב אחר חומרים המופרשים על ידי הנקבות בעזרת המסרקיות. בצדי כל אחד מארבעת הפרקים שמאחורי איברי המסרק נמצא זוג פתחי נשימה בצורת סדקים אלכסוניים המובילים לאיברי הנשימה הנקראים "ריאות ספר" (הם בנויים בצורת דפים המגדילים את שטח המגע עם האוויר).

הראשחזה. כל אחת מהצבתות בנויה מפרק בסיס ומשני פרקים היוצרים צבת קטנה וחזקה. לצדי הצבתות ניצבים זוג גפי הצבת הגדולים, רגלי הבחנין (פדיפלפי), המהווים יחד עם העוקץ את סימן ההיכר המובהק של העקרבים. אל צדי הראשחזה מתחברים עוד ארבעה זוגות רגלי הליכה המסתיימים בזוג ציפורניים.

בטן העקרב מורכבת מחלק קדמי רחב בן שבעה פרקים, וחלק אחורי בן חמישה פרקים צינוריים צרים, המחוברים זה לזה בחיבורים גמישים. אחרון הפרקים הצינוריים נושא בגחונו את פתח פי-הטבעת, ועל כן מהווה חטיבת גוף צינורית זו חלק מן הבטן, ואיננה "זנב". הפרק

חבורת הדף בסיום מסכת ברכות לילדים

סיני או עוקר הרים?

קבלו את "חבורת הדף", בסיפור המסיים את מסכת ברכות, בסגנון "חבורת תרי"ג".

חומר לילדים (ולהורים) חוכמי החבורה...

הדף האחרון במסכת

ב"ה כ"ג חשון תרפ"ד.

אל הלומדים החרדים לדבר ה' ותורתו

קיבוץ לומדי דף יומי הי"ו בעיר בערלין הבירה יצ"ו

מכתבם הגיעני ושמחתי להודיע כי גם בחוג החרדים בארץ אשכנז מצאה החלטת הכנס' גדולה קן בלבותם לקחת חבל בשיעור העולמי של הדף יומי ותיתי לי בעלמא דאתי כי זכיתי להיות בין מזכי הרבים בס"ד:

וע"ד שאלתם מה יעשו עם הדף האחרון בסיום המס' שאינו דף שלם אי חשיב זה לדף או כיון שקיבלו עליהם הו"ל כנדר ומחוייבים ללמוד דף שלם דוקא:

א.

אמת שיש בו גם מטעם נדר כהא שאמרו בנדרים האומר אשכים ואשנה פרק זה נדר גדול נדר לאלקי ישראל וכ"ה בשו"ע יו"ד (סי' רי"ג ס"ב) דהוי כאלו נדר לתת צדקה והרי בצדקה קיי"ל (בסי' רנ"ח ס"ב) דירבה ליתן עד שיאמר לא לכך נתכוונתי ואכן כאן שבדעתינו ה' למחשב זה לדף שכן על חשבון זה עשינו לסיים הש"ס כלו א"ה בר"ה לאילנות תרצ"א א"כ אדעתא דהכי נדרו מתחילה וע"י בשו"ע יו"ד (סי' ר"י ס"א) בהא דאם נדר על דעת אחרים דאינו תלוי בלבו וע"י בש"ך בשם הרמב"ם ז"ל שם:

ומלבד זה נ"ל ראי' דדף האחרון אקרי לעולם דף אף שהוא קצר מהאחרים דבש"ס דמנחות (ל' ע"א) בהא דעושה אדם יריעה מבת שלש דפין ועד בת שמנה דפים אמרינן בד"א בתחילת הספר אבל בסוף הספר אפי' פסוק אחד בדף אחד וכ' התוס' והרא"ש ז"ל שם דאע"ג דכל דף בעי להיות לו שיעור ה' שיעור כמבואר במס' סופרים מ"מ בדף האחרון ליכא למיחש להאי ע"ש ודו"ק:

ויש להעיר עוד בזה מש"ס דגיתין (פ"ז ע"ב) ושייר מקצת הגט וכתבו על דף השני ע"ש, וגם מסוטה (י"ח ע"א) כתבה בשני דפים וע' מנחות ל"ג ודוק:

ב.

ובאגב אציין למו מהא שאמרת כי כעת בדף יומי ברכות (נ"ד ע"א) במשנה על הימים אומר עושה מעשה בראשית ר"א על הים הגדול אומר ברוך שעשה הים הגדול וכ' הרמב"ם ז"ל בפהמ"ש שם דאין הלכה כר"י ומבואר דמפרש דר"י פליג בהא ארבנן ואמרת לבאר טעם הפלוגתא דאזלי לשי' ע"פ המשנה דמקואות (פ"ה מ"ד) כל הימים כמקוה ר"י אומר הים הגדול כמקוה והנה בגמ' דברכות (מ' ע"א) מבואר דר"י דאמר על הירקות אומר בורא פרי האדמה ועל הדשאים בורא מיני דשאים היינו משום דס"ל לר"י דכל מין בעי מעין ברכותיו וא"כ ה"ה ים הגדול דלר"י הוי כמקוה ושאר הימים כמעין א"כ צריך ברכה בפ"ע משא"כ לרבנן דלא ס"ל מעין ברכותיו לכל מין וגם ס"ל דכל הימים שוין משו"ה ס"ל עושה בראשית בכלם. וע' עוד ברמב"ם ה' ברכות דפ' הלכה כר"י וע' במג"א סי' רכ"ח בזה וע' בב"י בטו"ד סי' ר"א לענין ש"י הרמב"ם ז"ל בהא דים הגדול לענין מקוה ודו"ק:

לכו הלאה בבחכם זה לקבוע שיעורין כסדרן מדי יום ביומו ויהי חלקכם בין לומדי דף היומי שבכל קצוי תבל כי עבודה חשובה היא לפני המקום ב"ה:

יידם הדו"ש:
הרב מאיר שפירא מלובלין
(אור המאיר, חלק א, סימן עה)

פורטל הדף היומי
www.daf-yomi.com

מסרון מהדף היומי

רוצה ללמוד משהו מהדף היומי אבל אין לך זמן?
רוצה להיות בעניינים ולדעת מה לומדים היום בדף היומי?
רוצה לחזור במהירות על מה שלמדת היום בדף היומי?

הצטרפו וקבלו
מידי יום את
עיקרי הדף בקצרה
בהודעת וואצאפ
או בדוא"ל

הרשמה בדוא"ל:
daf-yomi@daf-yomi.com

אפליקציית הפורטל חופשית להורדה ב:

חכשו אותנו גם ב- f 'פולר דף היומי'

כאן | מורשת

תקציר מהדף היומי - ברדיו מורשת לפתוח את הבוקר עם תקציר הדף היומי!

פינה המשודרת בכל בוקר
בשעה 06:45 ב"כאן מורשת"

בפינה זו מוגשת בצורה נעימה סקירת
הנושאים המרכזיים בדף ורעיונות מהדף,
על-ידי צוות מגידי השיעורים
של פורטל הדף היומי:

יוס ג אברהם גרינבלט	יוס ב הרב נפתלי וסרמן	יוס א הרב עזרא שרם
יוס ו דובי שחור	יוס ה אהרן פאהן	יוס ד יוסי זילבר

דף עזר שימושי ללומד

ברכות נט ע"ב

בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה

א"ר הונא: לא שנו אלא שאין לו כיוצא בהן, אבל יש לו כיוצא בהן א"צ לברך.
ור' יוחנן אמר: אפילו יש לו כיוצא בהן צריך לברך.
מכלל דכי קנה וחזר וקנה - דברי הכל אין צריך לברך.

לישנא קמא	אין לו כיוצא בהן	יש לו כיוצא בהן (מירושה)	קנה וחזר וקנה
רב הונא	צריך לברך	לא מברך	לא מברך
רבי יוחנן	צריך לברך	צריך לברך	לא מברך

וא"ר - אמר רב הונא: לא שנו אלא שלא קנה וחזר וקנה, אבל קנה וחזר וקנה אין צריך לברך.
ור' יוחנן אמר: אפילו קנה וחזר וקנה צריך לברך.
מכלל דכי יש לו וקנה - דברי הכל צריך לברך.

לישנא בתרא	אין לו כיוצא בהן (=לא קנה וחזר וקנה)	יש לו כיוצא בהן (מירושה) (=יש לו וקנה)	קנה וחזר וקנה
רב הונא	צריך לברך	צריך לברך	לא מברך
רבי יוחנן	צריך לברך	צריך לברך	צריך לברך

מיתיבי: בנה בית חדש ואין לו כיוצא בו קנה כלים חדשים ואין לו כיוצא בהם - צריך לברך, יש לו כיוצא בהם - אין צריך לברך, דברי ר"מ, ר' יהודה אומר: בין כך ובין כך צריך לברך.
בשלמא ללישנא קמא: רב הונא כר"מ ורבי יוחנן כרבי יהודה,
אלא ללישנא בתרא: בשלמא רב הונא כרבי יהודה, אלא רבי יוחנן דאמר כמאן לא כר"מ ולא כרבי יהודה!

מיתיבי	אין לו כיוצא בהן	יש לו כיוצא בהן (מירושה)	קנה וחזר וקנה
רבי מאיר	צריך לברך	לא מברך	לא מברך
רבי יהודה	צריך לברך	צריך לברך	לא מברך

אמר לך רבי יוחנן: הוא הדין דלרבי יהודה קנה וחזר וקנה - נמי צריך לברך, והא דקא מיפלגי ביש לו וקנה להודיעך כחו דר"מ דאפי' קנה ויש לו אין צריך לברך וכל שכן קנה וחזר וקנה דאין צריך לברך.
ולפלגנו בקנה וחזר וקנה דאין צריך לברך להודיעך כחו דר' יהודה! - כח דהתירא עדיף ליה.

אמר לך רבי יוחנן	אין לו כיוצא בהן	יש לו כיוצא בהן (מירושה)	קנה וחזר וקנה
רבי מאיר	צריך לברך	לא מברך	לא מברך
רבי יהודה	צריך לברך	צריך לברך	צריך לברך

מה מצפה לנו השבוע בדרך היומית?

ברכות נ"ז

- * לאורך כל העמוד הגמרא מפרטת פתרון של חלומות שונים.
- * "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" וגו' - רבי אליעזר הגדול אומר: אלו תפילין שבראש.
- * "כפלה הרמון רקתך" - אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון.
- * שלשה מעין העולם הבא הן: שבת, שמש, ותשמיש נקבים.
- * שלשה מרחיבין דעתו של אדם הן: דירה נאה, אשה נאה, וכלים נאים.
- * אש אחד מששים לגיהנם, דבש אחד מששים למן, שבת אחד מששים לעולם הבא, שינה אחד מששים למיתה, חלום אחד מששים לנבואה.

ברכות נ"ח

- * הוראה חכמי ישראל - אומר: ברוך שחלק מחכמתו ליראיו, חכמי עובדי כוכבים - אומר: ברוך שנתן מחכמתו לבריותיו.
- * מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא.
- * אפילו את הממונה על החופרים את הבורות, מהשמים ממנים אותו.
- * הוראה בתי ישראל בישובן - אומר: ברוך מציב גבול אלמנה, בחורבנן - אומר: ברוך דיין האמת.
- * הוראה קברי ישראל - אומר: ברוך אשר יצר אתכם בדין וכו'.
- * הוראה את חבירו לאחר 30 יום - אומר: ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, לאחר 12 חודש - אומר: ברוך מחיה המתים.
- * ראה בריות טובות ואילנות טובות - אומר: ברוך שככה לו בעולמו.

ברכות נ"ט

- * בשעה שהקב"ה זוכר את בניו ששרויים בצער בין אומות העולם, מוריד 2 דמעות לים הגדול וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו, ומחמת קול זה מזדעזעת הארץ.
- * 4 אמוראים נחלקו כיצד נוצרים הרעמים.
- * לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב.
- * הוראה את הקשת בענן - מברך: ברוך זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו.
- * אם לא ראה את הים הגדול 30 יום ולאחר מכן רואהו - מברך: ברוך שעשה את הים הגדול.
- * על טובה שאינה טובה אלא לו - מברך: ברוך שהחיינו וקיימנו, על שלו ועל של חבירו - אומר: ברוך הטוב והמטיב.

ברכות ס'

- * אין מזכירין מעשה ניסים.
- * הפסוק "אשרי אדם מפחד תמיד" נאמר בנוגע לדברי תורה (שמה ישכחם).
- * לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן.
- * תנא דבי רבי ישמעאל: "ורפא ירפא" - מכאן שניתנה רשות לרפא לרפאות.
- * בגמרא מבואר מה יאמר לפני כניסתו לבית הכסא ומה יברך לאחר שיצא.
- * הגמרא מפרטת מה יאמר הנכנס לישון על מטתו.
- * הגמרא מפרטת את סדר הברכות שיש לומר בכל שלב ושלב לאחר שקמים בבוקר.
- * לעולם יהא אדם רגיל לומר: כל מה שעושה הקב"ה - הכל לטובה.

ברכות ס"א

- * לעולם יהיו דבריו של אדם מועטים לפני הקב"ה.
- * אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי.
- * בגדולה מתחילין מן הגדול, ובקללה מתחילין מן הקטן.
- * שתי כליות יש בו באדם - אחת יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה.
- * לא נברא העולם אלא לרשעים גמורים או לצדיקים גמורים.
- * אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך.
- * רבי עקיבא אומר: בכל נפשך - אפילו נוטל את נפשך.
- * בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים.

ברכות ס"ב

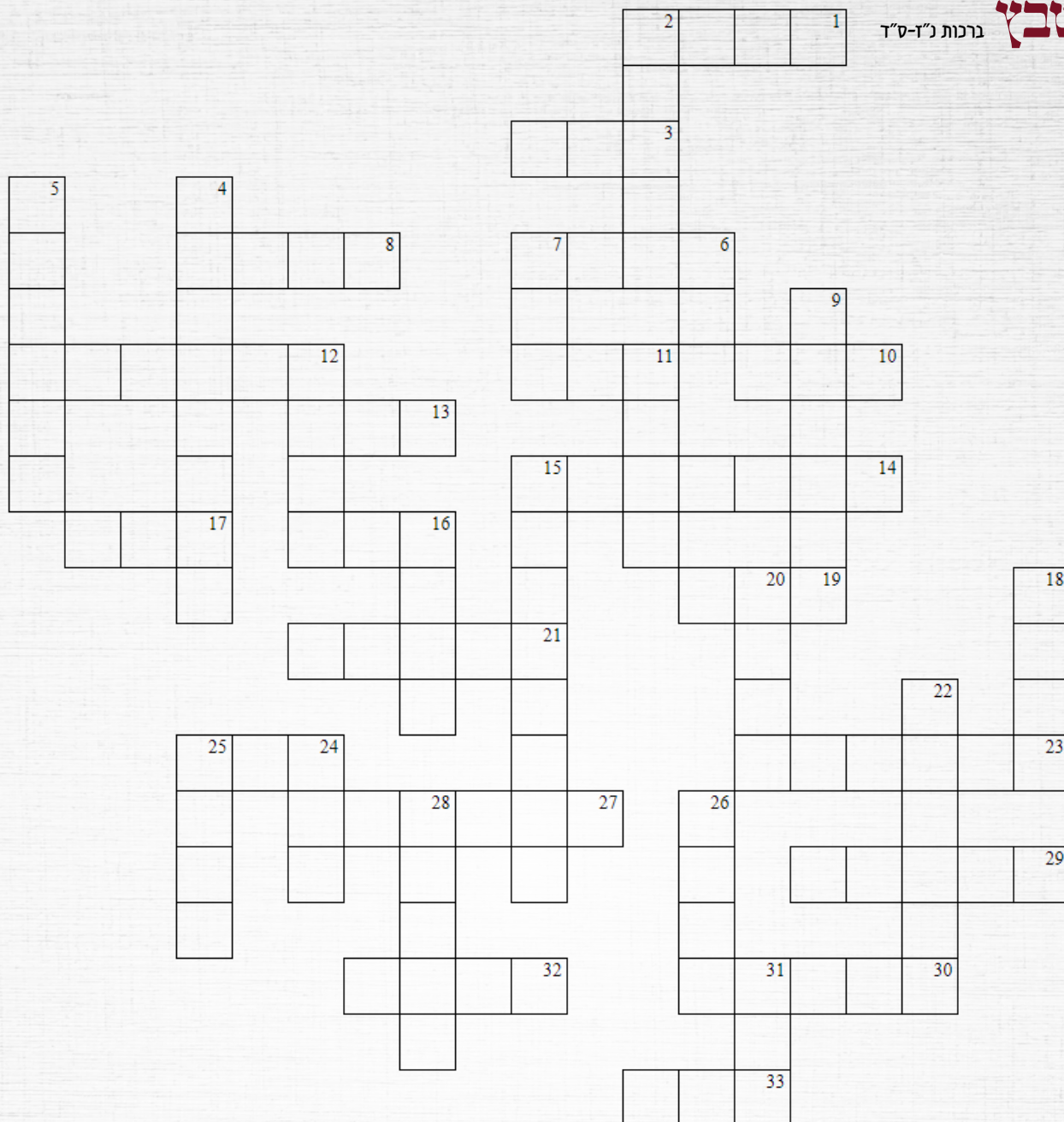
- * כל הצנוע בבית הכסא ניצול משלשה דברים מן הנחשים ומן העקרבים ומן המזיקין, ויש אומרים אף חלומותיו מיושבים עליו.
- * אין קורין צנוע אלא למי שצנוע בבית הכסא.
- * כשם שנפרעין מן המתים, כך נפרעין מן הספדין ומן העונין אחריהן (אם מפליגים בשבחו של המת יותר מדי).
- * על כל משכב שכב חוץ מן הקרקע, על כל מושב שב חוץ מן הקורה.
- * כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם.
- * הנכנס לבית הכנסת על מנת שלא לעשותו קפנדריא או על מנת להתפלל - מותר לעשותו קפנדריא.

ברכות ס"ג

- * כל הרוקק בהר הבית בזמן הזה כאילו רוקק בבת עינו.
- * איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלוין בה? - "בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך".
- * לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה.
- * למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה? - לומר לך שכל הוראה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין.
- * כל המשתף שם שמים בצערו - כופלין לו פרנסתו.
- * כל המרפה עצמו מדברי תורה (ואפילו מצוה אחת) - אין בו כח לעמוד ביום צרה.
- * אין התורה נקנית אלא בחבורה.
- * לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך יהגה (יעיין).
- * כל המנבל עצמו על דברי תורה (ששואל לרבו כל ספקותיו ואף על פי שיש בהם שחבריו מלעיגים עליו) - סופו להתנשא.
- * סיני ועוקר הרים - סיני קודם.
- * כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה - כאילו נהנה מזיו שכינה.
- * היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש ועוסק בתורה - זוכה ומקבל פני שכינה.
- * תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.
- * תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם.

ברכות ס"ד

- * סיני ועוקר הרים - סיני קודם.
- * כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה - כאילו נהנה מזיו שכינה.
- * היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש ועוסק בתורה - זוכה ומקבל פני שכינה.
- * תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.
- * תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם.

מאוזן

1. הרואה עוף זה בחלום יצפה לחכמה (נז).
3. בקללה מתחילים ממנו (סא).
6. עם הארץ היה לדעת רב נחמן (סא).
8. מרפא את החולה מחוליו (נז).
10. מעין העולם הבא (נז).
11. חייב לקבל בשמחה (ס).
12. הרואה זאת בחלום יצפה לגדולה (נז).
13. נשוי לבתו של רב חסדא (סב).
14. לא פחותה מששים רבוא (נח).
16. מלך עשרין ותרתין שנים (סד).

מאונך

17. הרואה אותו בחלום יצפה לחסידות (נז).
19. מימיו פריין ורביין (נט).
21. סובר שנימרינהו לתרויהו (נט).
23. כשם שנפרעים מן המתים כך נפרעין מהם (סב).
24. מברך הטוב והמטיב על לידת מין זה (נט).
27. נתברכו שכניה (נח).
29. סילון החזור מביא את האדם לידי כך (סב).
30. מקרה בו מברך על הטובה מעין על הרעה (ס).
32. אכל את חמורו של רבי עקיבא (ס).
33. אחד מששים למן (נז).
2. כוכבא דשביט (נח).
4. ראש המדברים בכל מקום (גס).
5. כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו (גס).
6. משתכח מן הלב לאחר שנים עשר חודש (נח).
7. יצר הרע דומה לו (סא).
9. סיני (סד).
11. אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כפרי זה (נז).
12. הרואה פרי זה בחלום תורתו משתמרת בקרבו (נז).
15. אל ימנה אדם אותו בתוך ביתו (גס).
16. ניתנה לו רשות לעסוק במלאכתו (ס).

18. נתפס על דברים בטלים (סא).
20. אל ירבה אדם אותם בתוך ביתו (גס).
22. מיום שחרב בית המקדש נגזרה גזירה על בתיהן (נח).
24. אחד הפירושים למילה צלע שבפסוק ויבן ה' אלהים את הצלע (סא).
25. שואבת כל מיני משקין (סא).
26. נהפכה לבת (ס).
28. לא נבראו אלא לפשוט עקמומית שבלב (נט).
31. רבי עקיבא האריך במילה זו עד שיצאה נשמתו (סא).

חידת אתגר

יואב שלוסברג

החידון והחוויה

הרואה את היוצא ממנו
יזכה לאחד מהשלושה.

הרואה אותו יזכה
לעולה על כל השלושה.

במה מדובר?

את התשובות יש לשלוח עד
יום ראשון הבא (י"ב באדר)
לדוא"ל:

daf-yomi@daf-yomi.com

בין הפותרים נכונה יוגרל
"מטבע הדף היומי"

חידות וחידודים על הדף

אריה פלהיימר

1. באיזה עניין נזכר:

א. "אין קטיגור נעשה סניגור"?

ב. זכריה בן קבוטל?

2. מי הוא זה ואיזה הוא:

א. שהיו לו יותר מחצי מיליון קהל
מאזינים לשיעורי התורה שלו?

ב. שהרג אדם מדין רודף?

ג. שחקן הקולנוע ש...מברכים עליו?

ד. "חתן" ואינו מתחתן?

ה. שביקש להתאשפז, נתקל בסירוב
וכתוצאה מכך ניצל?

ו. ששקול כרובה של סנהדרין?

3. מניין ש:

א. דעות שונות בקרב הציבור הן
מעלה ולא חיסרון?

ב. כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר
עצמו מן היין?

ג. לימוד דף יומי בקבוצה עדיף על
לימוד ב"אינטרנט"?

4. מי אמר למי:

א. "חצבי לנהרא כגני לייא"?

ב. "לא פקח אתה אלא טפש אתה!"?

5. שונות:

א. היכן בענייננו יש ביטוי בולט
לתופעת הבדלי האישיות הקוטביים
שבין בני אדם - בעל עין טובה
לעומת בעל עין רעה?

ב. מסופר על משהו שלא הוציא את
ידו מכיסו. מדוע לא עשה כן?

ג. מה מקור הנוהג להימנע
מהסתכלות בקשת?

ד. באילו נסיבות טראגיות מברך
אדם "ברוך הטוב והמטיב"?

ה. האם גם בתקופת חז"ל, כשאדם
היה מוצא אבירה, מכריז עליה בפני
השלטון הזר ולא נמצא המאבד לאחר
חצי שנה - האם גם אז היה מקבל
את אבירתו בחזרה?

ו. לאיזו קבוצת אנשים בטבריה היה
ראוי להיקרא "יחידה 101"?

ז. איזה פסוק בספר שמואל מצוטט
בכתוב באופן בלתי מדויק?

ח. המלך אחאב בן עמרי מחד גיסא
ורבי חנינא בן דוסא מאידך גיסא -
במה הם נגודים?

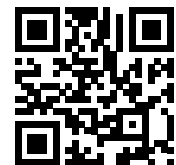
ט. ידועה אמרתו של מצביא דגול:
"הרוצה בשלום יכון למלחמה". איזה
"תנא דמסייע" ניתן היה להביא
לדבריו ממסכתנו?

יהי רצון מלפניך

ה' א-להינו וא-להי אבותינו,
כשם שעזרתנו לסיים מסכת ברכות,
כן תעזרנו להתחיל מסכתות וספרים
אחרים ולסיימם,
ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים
את כל דברי תלמוד תורתך - באהבה.

מחפשים רעיון לסיום מסכת?
רוצים לשתף אותנו
ב"סיום" שעשיתם?

f היכנסו לעמוד הפייסבוק של "אמהות הדף היומי"

קהילה לומדת

הכותל היומי

הכל התחיל ב...

הכל התחיל מקבוצת אנשים שהיתה באה באופן קבוע לומר את "נשמת כל חי" בכותל המערבי בחצות הלילה. הם חשבו שאם הם גם ככה ממתנים לחצות מדוע שלא ינצלו קודם את הזמן ללימוד הדף היומי. הם פנו לרב קובלסקי, והלה הפנה אותם לרב זיכרמן. בט"ו בשבט תשס"ה החל השיעור הראשון שבמהירות הבזק צבר תאוצה ומשתתפים רבים ומגוונים.

רבים ומגוונים

אנשים רבים שנמצאים בכותל בזמן השיעור נשבים במהרה בקסם. כיאה לבית מקדשנו המאחד סביבו את כל עם ישראל, גם השיעור שבצילו מורכב ממגוון רב של משתתפים, חיילים לצד אברכים, אשכנזים לצד ספרדים, דתיים לאומיים לצד חרדים, צעירים ומבוגרים. ישנו גרעין קבוע של ארבעים משתתפים שמגיעים כל ערב במיוחד אחרי יום עבודה - מלמדים בתלמודי תורה, בעלי חנויות ואנשי עסקים כולם עוזבים

את עיסוקיהם ומתייצבים בשעה אחת עשרה בכותל, ואל גרעין זה מצטרפים בקביעות מבקרים מזדמנים בכותל ותיירים סקרנים שמתפעלים מהאווירה המיוחדת.

הכל נשאר במשפחה

אט אט הגרעין הקבוע הפך למשפחה של ממש, ויש לכך דוגמאות רבות: יהודי בן שמונים הגיע מידי לילה מבית וגן במשך שנתיים שלוש. הוא היה אדם עירי ללא משפחה וילדים. חברי השיעור ארגנו לו מסיבת חנוכה חגיגית. כאשר חלה ואושפו במשך חצי שנה, הגיעו חברי השיעור לבקרו ואף היו עימו בשעת פטירתו. משתתף אחר, חייל, קצין בחיל האוויר האחראי על סוללת כיפת ברזל, התארגן, והרב זיכרמן ארגן אצלו בשכונה את מסיבת האירוסין. כמובן שבני השיעור הגיעו לשמחו. חברי השיעור נפגשים בשמחות אחד של השני, וכאשר אחד מבני השיעור עורך שמחה - לא משנה אם השמחה היא בצפון או בדרום, חברי השיעור מארגנים הסעה

ומגיעים. הקשר שנוצר הוא קשר משפחתי, חם ונעים.

עוגה ופופקורן

גם משפחתו של הרב זיכרמן עצמו, שותפה לאחריות נעימה זו. כפעמיים בחודש, אשתו, הרבנית אסתר זיכרמן, אופה לבני השיעור עוגה ומוסיפה גם פופקורן ופירות יבשים, שיהיה נעים ללומדים. כמו-כן, במהלך השנים כבר נערכו סיומים רבים של מסכתות, ולכבודם הילדים הכינו שקיות כיבוד, מזונות ושתיה בכמות גדולה.

בלי בין הזמנים

השיעור מתקיים שבעה ימים בשבוע. ביום שישי בין שלוש לחמש אחר הצהריים, ובמוצאי שבת בין בקיץ ובין בחורף בשעה הקבועה. גם בראש השנה מתקיים השיעור כסדרו, והרב זיכרמן צועד את כל הדרך רגלית מביתו שבשכונת רמת שלמה ועד לכותל המערבי - הליכה של שעה וחצי לכל צד.

בלי פספוסים

הרב זיכרמן לא מפספס

אף שיעור וגם אם בשל כך הוא ישלם מחיר אישי. במהלך השנים הללו חתנו בני הזוג זיכרמן שלושה מילדיהם, ואפילו בימי החתונות השתדל הרב זיכרמן לזרז מהלכים על מנת לצאת מוקדם מהאירועים המשפחתיים ולהגיע אל השיעור הקבוע. לעיתים אף הפסיד את הצילומים המשפחתיים שבסוף האירוע, ויחד עם חברי השיעור שהשתתפו בשמחה, עלה על רכב ונסע אל הכותל.

הדרן עלך

לכל סיום מסכת מצטרפים המונים לחגיגה הגדולה. בכותל נמצאים תמיד הרבה אנשים, וכשהם רואים את השיעור הגדול, הריקודים והכיבוד, הם מצטרפים בשמחה לחגיגה הקדושה. ואחרי כל סיום - גרעין המשתתפים הולך וגדל.

לצפייה בקע מהשיעור:

מגיד השיעור:

הרב דוד זיכרמן

מקום השיעור:

בכותל המערבי

שעת השיעור:

23:00

כמות המשתתפים:

50 איש

סוג המשתתפים:

מגוון עם ישראל: חסידים, ליטאים, דתיים לאומים, אברכים וחיילים.

משך זמן השיעור:

בין שעה לשעה וחצי.

אופי השיעור:

השיעור מועבר בשפה ברורה השווה לכל נפש, בתוספת העמקה בחומר הנלמד מעבר לדברי הגמרא.

כמה שנים השיעור מתקיים:

15 שנה.

מעשה שהיה:

הפעם היחידה שהשיעור התבטל בכל השנים הללו, הייתה בעקבות סופת השלגים הקשה, בהתאם להצעת המשטרה על מנת שלא תיגרם סכנת נפשות.

סיום מסכת ברכות

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך:

תלמוד תורתך באהבה, וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם, ויתקיים בי: בהתהלכך תנחה אתך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיה ויוסיכו לך שנות חיים: ארך ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד: יי עז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמה רבא.

בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא, ולאחיא מתיא, ולאסקא לחיי עלמא, ולמבני קרתא דירושלם, ולשכלל היכלה בגוה, ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא, ולאחבא פולחנא דשמיא לאתרה, וימליך קדשא בריה הוא במלכותה ויקריה (נ"ס: ויצמח פורקנה ויקרב משיחה). בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא.

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריה הוא. לעלא (בעשי"ת: לעלא לעלא מכל) מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירו בעלמא, ואמרו אמן:

על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון, ועל כל מאן דעסקין באורייתא, די באתרא קדישא הדין ודי בכל אתר ואתר, יהא להון ולכון שלמא רבא, חנא וחסדא ורחמיו, וחייו אריכין ומזוני וויחיו, ופורקנא, מן קדם אבוהון די בשמיא (וארעא), ואמרו אמן:

יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן:

עושה שלום (בעשי"ת: השלום) במרומיו, הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן:

הדרו עלך מסכת ברכות והדרך עלן, דעתו עלך מסכת ברכות ודעתך עלן, לא נתנשי מנך מסכת ברכות ולא נתנשי מנן, לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה:

יהי רצון מלפניך יי א-להינו וא-להי אבותינו, שתהא תורתך אמנותנו בעולם הזה, ותהא עמנו לעולם הבא. חנינא בר פפא, רמי בר פפא, נחמן בר פפא, אחאי בר פפא, אבא מרי בר פפא, רכרם בר פפא, רכיש בר פפא, סורחב בר פפא, אדא בר פפא, דרו בר פפא:

הערב נא, יי א-להינו, את דברי תורתך בפנינו ובכיפיות עמך בית ישראל, ונהיה אנחנו וצאצאינו (וצאצאי צאצאינו) וצאצאי עמך בית ישראל, כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה. מאיבי תחכמני מצותך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חיתני: ברוך אתה ה' למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי א-להינו וא-להי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משפיעים והם משפיעים, אנו משפיעים לדברי תורה והם משפיעים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים, אנו מקבלים ומקבלים שְׂכָרָם והם עמלים ואינם מקבלים שְׂכָרָם. אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת, שנאמר: ואתה א-להים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי א-להי, כשם שעזרתני לסיים מסכת ברכות, כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם, ללמד וללמד לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי